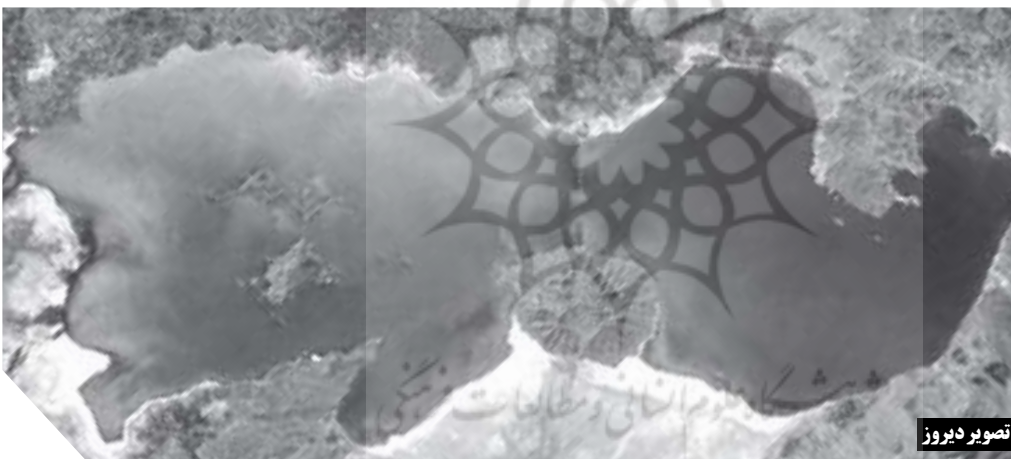

دریاچه ارومیه در واپسین روزهای حیات

دریاچه ارومیه

دریاچه ارومیه در خطری جدی قرار دارد. چندین سال است که مساحت این دریاچه کاهشی چشمگیر پیدا کرده است. سدسازی، عدم استفاده صحیح از آب دریاچه، حفر چاهها و راندمان پایین آبیاری از مهم‌ترین دلایل مرگ تدریجی این دریاچه‌اند.

در ۱۳ فروردین سال جاری روز طبیعت با گردهمایی نجات دریاچهی ارومیه پیوند یافت. در این روز مردم آذربایجان به فراخوان طرفداران محیط زیست پاسخ داده و در کنار پل میان‌گذر

دریاچهی ارومیه برای نجات این دریاچه شعار سر دادند.

با این حال برخی تصور می‌کنند که مشکل مرگ دریاچهی ارومیه مشکلی سیاسی و مربوط به منطقه‌ای خاص نیست، بلکه مشکلی است مربوط به سراسر کشور. سیاسی کردن بحران دریاچهی ارومیه کمکی به حل مشکل آن نمی‌کند: «جلوی این دریاچه شن و خاک ریختند و تمام لانه‌های پرندگان و پلیکان‌ها را خراب کردند و دریاچهی پریشان هم خشک شد. دریاچهی بختگان هم تقریباً خشک شد».

دریاچهی ارومیه در شمال غربی ایران و در منطقهی آذربایجان واقع شده است. آب این دریاچه بسیار شور و میزان نمک محلول در آن دو برابر اقیانوس‌ها است. دریاچه ارومیه دارای ۱۰۲ جزیره است که همه‌ی آن‌ها از سوی سازمان یونسکو به عنوان آندوختهی طبیعی جهان به ثبت رسیده است. تا کنون ۲۵۰ هزار هکتار از سطح آب دریاچهی ارومیه به شورزار تبدیل شده و شوری آب آن گاهی به ۳۴۰ گرم در لیتر رسیده است. در صورتی که خشک شدن

دکتر حصوری می‌گوید: «آب سرمایه است. شما هیچ وقت بیشتر از پولی که در جیبتان هست خرج نمی‌کنید. در حالی که ما از آب دریاچه‌ی ارومیه بیش از ظرفیت آن مصرف می‌کنیم. باید به این فکر کرد که آن جمعیت راه دیگری برای زندگی داشته باشد و آب کمتری بخواهد. اگر ما استفاده‌ی درست از آب‌های غرب و همچنین از رودهای دیگر ایران بکنیم و با آن کشاورزی درستی انجام دهیم، می‌توانیم از میزان کاربرد آب در اطراف ارومیه کم کنیم و در نتیجه این دریاچه را به حال اول برگردانیم.»

دکتر حصوری معتقد است، اگر دیگر راه‌های معیشتی در منطقه توسعه یابد، به نحوی که جمعیت کمتری به کشاورزی روی بیاورند و مصرف آب کمتر شود، امکان حل مشکل دریاچه‌ی ارومیه بیشتر خواهد شد: «این برنامه‌ها هم مشکل نیست. همچنان که در دنیا برای اشتغال و مصرف هر ملتی فکر می‌کنند، ما هم می‌توانیم برای همه‌ی این چیزها فکر کنیم، اما نمی‌کنیم و آسان‌ترین راه را انتخاب می‌کنیم. حتی در زمان خاتمی آمدند آسان‌ترین راه را انتخاب کردند، مقداری از آب زاینده‌رود را کشیدند بردند به داخل کویر. در نتیجه زاینده‌رود در اصفهان خشک شد، گاوخونی هم دارد خشک می‌شود و به خود اصفهان و اطراف آن هم صدمه وارد آمده است.»

کارشناسان بر آن تأکید کرده‌اند انتقال آب از رودخانه‌های زاب، ارس و حتی دریای خزر به ارومیه است. «از چند جا می‌شود آب برای دریاچه تدارک دید. نزدیک‌ترین همه‌ی اینها رودخانه‌ی زاب است که بین ایران و عراق قرار دارد. می‌شود با دولت عراق صحبت کرد، این آب را نصف کرد و نصفش را به دریاچه‌ی ارومیه آورد. مسیر آن بیشتر از ۲۰ تا ۲۵ کیلومتر نیست. می‌شود این راه را لوله کشید یا تونل زد آورد به دریاچه‌ی ارومیه رساند.

راه دیگر رساندن آب از رودخانه ارس است که این راه ممکن است مشکلاتی ایجاد کند. برای اینکه ارس بین ۳ کشور مشترک است، ایران، ارمنستان و جمهوری آذربایجان.

راه سوم استفاده از آب دریای خزر است. حجم آب دریای خزر ۳۰۰ برابر حجم آب دریاچه‌ی ارومیه است. بنابراین هیچ مهم نیست که مقداری از آب دریاچه‌ی خزر را به اینجا منتقل کرد. ولی این راه حل دائمی نیست. برای اینکه آب دریاچه‌ی خزر در حال حاضر یکی از آلوده‌ترین آب‌های دنیا است. اگر بنا باشد همان آب آلوده را به دریاچه‌ی ارومیه منتقل کنند، حیات حیوانات آنجا به خطر خواهد افتاد و به علاوه برای مردم منطقه مضر خواهد بود. راه حل دائمی چیست؟

دریاچه‌ی ارومیه همچنان ادامه پیدا کند، این دریاچه به کلی خشک و به شوره‌زار تبدیل خواهد شد و خطر پخش شدن املاح به اطراف ساکنان منطقه را تهدید خواهد کرد. دکتر حصوری می‌گوید: «این تجربه در دریاچه‌ی آرال به دست آمده. دریاچه‌ی آرال در شمال تاجیکستان قرار دارد و بین چند کشور مشترک است. حدود ۴۰ تا ۵۰ سال پیش روس‌ها روی رودخانه‌هایی که به این دریاچه می‌ریخت سد زدند و آبش را بردند به ترکمنستان و جاهای دیگر و کشت پنبه را رونق دادند و خیلی هم خوشحال بودند که مثلاً کشت پنبه‌ی آنها چند برابر شد. اما کم کم دریاچه خشک شد و وقتی که خشک شد، جمعیت بزرگی در اطراف دریاچه به سرطان مبتلا شدند.»

علل خشک شدن دریاچه ارومیه

سدسازی بی‌رویه، عدم رعایت حقابه، خشکسالی و کاهش نزولات آسمانی، عدم استفاده‌ی صحیح از آب در داخل حوزه‌ی آبی، حفر بی‌رویه‌ی چاه‌ها، راندمان پایین آبیاری در داخل حوزه‌ی آبریز دریاچه‌ی ارومیه را می‌توان از عمده‌ترین دلایل خشکی این دریاچه برشمرد

چه باید کرد؟

«باید حقابه‌ی دریاچه را مراعات کنند. یعنی از رودخانه‌ها و سدهای اطراف به اندازه‌ی آب بردارند که سطح آب دریاچه‌ی ارومیه پایین نرود. باید مقداری از کشاورزی و غیره صرف‌نظر کرد و آب‌ها را رها کرد تا به دریاچه برسد.»

توقف برداشت آب از چاه‌های پیرامون دریاچه، جلوگیری از ساخت سدهای در حال ساخت در تمامی منطقه‌ی آبریز دریاچه، تعیین حقابه، استفاده‌ی هر چه بیشتر از آبیاری قطره‌ای، حداکثر استفاده از آب و ایجاد تصفیه‌خانه‌های فاضلاب‌ها از جمله راه‌هایی است. راه دیگری که بسیاری از

